

EGY NEMZET(I KISEBBSÉG) „NAPSZÁMOSAI”

Prágai Tükör, a CsMMSz folyóirata, X. évfolyam

A CsMMSZ, a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetsége néhány hónappal a „bársonyos forradalom” után 1990 februárjában alakult meg. Ma, nyolc év távlatából csodálatra méltó, hogy a cseh- és morvaországi magyarok rövid idő után képesek voltak megalakítani ezt a szövetséget, hisz korábban Csehországban a magyaroknak nem volt semmilyen szervezetük. A szocialista Csehszlovákiában elosztották a nemzetiségi szervezeteket úgy, hogy az országban élő ukrán és magyar kisebbségé (amelyekből nemzetiségenként természetesen csak egy-egy létezhetett) Szlovákia területén működhetnek, a németeké és a lengyeleké pedig csak Csehországban létezhetett.

A CsMMSZ kisebbségi kulturális szervezet, így a programjában lényeges helyet foglal el az önművelés, a saját anyanyelv megismerése. További fontos célkitűzés, hogy a sajátjuknak érzett magyar kultúrát megismertessék a cseh polgártársaikkal is. Ennek eszköze a közösségi program, a találkozók szervezése. Minél szélesebb réteget be kívánnak vonni úgy, hogy megtartsák az igényességet is. Így megszervezték a prágai, majd később a brnói és az ostravai Magyar Kulturális Napokat. Az általában két-három napos rendezvényeken, egy-egy témára koncentrálnak. Egyik ilyen téma volt például, az 1956-os magyar forradalom, egy másik az anyanyelv és annak megtartása. A rendezvényeket képzőművészeti kiállításokkal és koncertekkel színesítik.

Szinte a kezdetektől fogva megjelenik folyóiratuk, *Prágai Tükör*, hisz 2003-ban már a XI. évfolyam indult. Mint a *Magyarok Csehországban a 2001-es népszámlálás tükrében* című cikkükből kiderül, a népszámlálás idején mintegy 15 ezer ember vallotta magát magyar nemzetiségűnek, s nincs húszezer ember sem, aki magyar anyanyelvű lenne. S bár sajtótörténeti kutatások szerint a Trianon előtti Nagy-Magyarországon nyolcszáz példányban jelent meg a korszakos jelentőségű *Nyugat*, mégis elgondolkodtató, hogy egy ilyen kiválóan szerkesztett, remek folyóiratot, mint a *Prágai Tükör*, mindössze egy húszeszes közönség számára készítenek. Gondolom úgyszereteből, kevés fizetségért, vagy talán „társadalmi munkában”, mintegy a nemzeti kisebbség „napszámosaiként”.

A számok a *Bemutatók* rovattal indulnak, amelyben egy oldalon összefoglalják a kötetek tartalmát.

2002 augusztusában meghalt Rákos Péter, a lap szerkesztőbizottságának elnöke, a CsMMSZ alapító tagja, alapdokumentumainak meghatározója. A 2002/4. szám gyászkezetben jelent meg, nagy cikkben búcsúzik tőle a lap, közli egyik utolsó vitairatát, s a következő számban pedig ismeretlik Rákos Péter utolsó könyvét, amely cseh nyelven, a prágai Károly egyetem kiadásában jelent meg.

A továbbiakban rovatok szerint mutatom be a folyóiratot.

Megkérdeztük rovat az általam áttekintettek közül egyetlen számban szerepelt. Interjú Forrai Kristóffal a Magyar Köztársaság csehországi nagykövetével.

A *Nyelvekről, nyelvünkről* rovat – a fontosságának megfelelően – többnyire a kötetek élén olvasható. A *csehországi magyarok nyelvhasználatáról* szóló 3 részes írás egy kutatás eredményeit foglalja össze. A *F...p és társaik a színpadon* magyar avantgárd színdarabok liberális, de inkább eldurvult hangnemét nehézményezi. A *többségi nemzet képe a csehországi és szlovákai magyarokkal készített interjúk tükrében* szintén egy több országra kiterjedő szociolingvisztikai kutatás magyar vonatkozású összefoglalója.

Az *1-2 könyv, 2-3 könyv, Néhány könyv* – változó című – könyvismertetés rovat egyaránt foglalkozik hazai, illetve Csehországban megjelent magyar nyelvű könyvekkel (Csaplár Vilmos: *Igazságos Kádár János*; Esterházy könyvei, Eszenyi Enikő Prága könyve, Tomáš Mazal közelképe Bohumil Hrabalról), fontos cseh és szlovák kiadványokkal, akár fordítások, akár eredetiek, netán kétnyelvűek (Márai: *A gyertyák csonkig égnek*, *A magyar nemzet ezer esztendeje* Paul Lendvai könyve, Éva Irmanová *Magyarország és a versailles-i békeszerződés*, Čapek: *Harc a szalamandrakkal*, *Ki kicsoda Nógrádban 1999-2000* – magyar és szlovák kétnyelvű kiadvány), illetve felhívja a figyelmet angolul megjelent könyvekre is (*Magyar költészeti antológia* – angolul, illetve egy ausztrál kiadványra: az *Eastern Europe Phrasebook* tizenegy közép-európai nyelv útitisztára).

Külön *Nobel-díj* című rovatban tisztelegnek egy ismeretessel és egy interjúval Kertész Imre és a *Sorstalanság* előtt.

Prága – Budapest – Prága a budapesti Berkes Tamás rovata. A *Kritikai jegyzetek 4.* Jászi Oszkár munkásságával foglalkozik, a *Kritikai jegyzetek 5.* pedig a fasizmus mibenlétét, a magyar szélsőjobboldal ideológiáját járja körül.

Az *Aktuális* rovat egyrészt a magyar, illetve közép-európai történeti kérdésekkel foglalkozik (*A magyar külpolitika Trianon-szindrómája és a „státustörvény” 2* részben; *Közép-európai államok dilemmái* – beszélgetés George Schöpflinnel); másrészt prágai reagálásokat közöl a magyar külpolitika lépéseire: (*A státustörvény Prágából, cseh szemmel; Külhoni kedvezménytörvény*). E rovatban foglalkoznak magyar kultúrpolitikai témákkal is (*Nemzeti Kínház: az új Nemzeti Színházról; Mindentudás Egyeteme, avagy egy felvilágosodás-kori gondolat XXI. századi kontórsben*). Fontos, valóban aktuális és informatív a *Magyarok Csehországban a 2001-es népszámlálás tükrében* című írás. Történeti kérdésekkel foglalkozik még a *Történelmünk* rovat, amelyben Kádár Jánosról, illetve Horthy Miklósról írnak cseh megközelítésben.

Az *Egy kis irodalom* rovat Darvasi László, Esterházy Péter, Karinthy Frigyes, Mikszáth Kálmán, Móricz Zsigmond, Rakovszky Zsuzsa írásait közli, míg a *Szemelvények a cseh irodalomból* rovatban egy-egy számban a csehországi kulturális élet doyenje, Zádor András tanulmányai jelentek meg Eduard Petiška, Norbert Frýd, Jaroslav Putik, Rudolf Černý írókról, amelyeket követi Eduard Petiška: *Psyhcé*; Norbert Frýd: *Az almárium*; Jaroslav Putik: *Két fanyar beszámoló*; Rudolf Černý: *Az óvónő* című írása. František Langer: *Vidám kürtész* című novelláját Patrik Ouředník: *Europeana. A huszadik század rövid története* részletét szintén rövid tanulmányok előzik meg.

A *Kultúrák találkozása* a magyar kultúra bőséges tárháza. Bemutatja a magyar filmművészet egyes rétegeit (Törőcsik Mari csehországi kapcsolatai, Mundruczó Kornél útja Karlovy Varyba, Magyar rendezők filmjei a csehországi filmszemlén, interjú Cserhalmi Györggyel cseh filmekben játszott szerepeiről), kritikát közöl a *Hídember* című filmről. A színházat Egressy Zoltán *Portugál* című darabjának három cseh bemutatójáról szóló írás, illetve a Székely Gáborral készült beszélgetés képviseli. Interjút olvashatunk a Helsinkiben működő magyar- finn duó prágai koncertje ürügyén Süle László és Juki Vállpakka muzikusokkal.

Az irodalomhoz kötődő eseményekről ad hírt a 2002-ben rendezett prágai Nemzetközi Könyvvásár (Svět knihy /Book world/Könyvvilág) kiállításról, illetve a balatonfüredi Magyar Fordítóház működéséről szóló két írás.

A kultúrát igen szélesen értelmezve olvashatunk a világorökség listáján Magyarországon és Csehországban található kulturális és természeti értékekről, valamint a cseh-magyar sakk-kapcsolatok történetéről is.

Az újságokkal, folyóiratokkal külön *Médiák* című rovat foglalkozik.

A *Köztünk élnek* rovatban Helena Němcová asszonyt, a Magyar Köztársasági Érdemrend tulajdonosát köszöntik nyolcvanadik, Zádor András műfordítót, a folyóirat munkatársát pedig kilencvenedik születésnapján.

Minden számot *Szerkesztőségi posta*, *Cseh és angol resumé*, valamint *E számunk szerzői rovat* egészíti ki.

Külön mellékletként jelenik meg a *(Tü)körkép*, amely a Cseh- és Morvaországi Magyarok Szövetségének szervezeti tájékoztatója. Ez a kiadói megoldás teszi lehetővé, hogy mellékletben látnak napvilágot a helyi jelentőségű írások, a hírek. Így a *Prágai Tükör* egy igényes közéleti és kulturális folyóirat, amely nemzetközi érdeklődésre is méltán tarthat számot.

*

A folyóirat a csehországi nemzetiségi sajtónak juttatott támogatás segítségével jelenik meg, az általam áttekintett öt szám közül – ki tudja miért – csak a 2002/4. számnak adott anyagi segítséget a Nemzeti Kulturális Alapprogram.

Budapesten, az Írók Boltjában 2003. április 5-én, szombaton az *Európa kulturális sugárút* című rendezvény iro-

dalmi délutánja keretében *Kultúrák találkozása* címmel rendezték meg a *Prágai Tükör* irodalmi találkozóját. Berkes Tamás bohémistával és Vörös István íróval Sipos Júlia, a Magyar Rádió munkatársa beszélgetett. Az irodalmi délutánon elhangzott Fekete Gyula Kukorelly versekre írt három dala, Kurtág György Tandori versek. Közreműködött Rajk Judit ének, Somogyi Péter hegedű, Jankó Attila fagott. Így hírt kaphattunk volna a jelentős orgánusról.

A találkozónak azonban, sajnos, hírverése nem volt. Így az alkalomról lemaradók – most ismét csak – a folyóirat kézbe vételével ismerkedhetnek meg a *Prágai Tükör* rel. Mindenki becses figyelmébe ajánlom.

Andrássy Mária

